

Govor mag. Andreja Bračka, višjega policijskega svetnika in direktorja Urada za informatiko in telekomunikacije Generalne policijske uprave

Spoštovani župan Občine Log – Dragomer, gospod Mladen Sumina, spoštovani namestnik generalnega direktorja Policije gospod Matjaž Sinkovec, spoštovana gospa Angelca Dobčnik, spoštovani člani veteranskega združenja Sever, veteranov vojne za Slovenijo in Zveze združenj borcev za vrednote NOB, spoštovani gostje, gospe in gospodje!

Imam prijetno nalogo, da vas ob tem svečanem dogodku pozdravim v imenu generalnega direktorja policije, gospoda Janka Gorška.

Na današnji slovesnosti smo se zbrali, da obeležimo verjetno manj znano, a zato nič manj pomembno aktivnost iz obdobja osamosvajanja naše države pred dvajsetimi leti, to je tajno hrambo elektronske in mikrofilmske kopije evidenc in registrov podatkov Ministrstva za notranje zadeve ter Policije v času vojne za Slovenijo.

Osamosvojitev Slovenije je bila velik in kompleksen projekt, katerega izvedba brez varnih in zanesljivih komunikacij ter obdelave podatkov za potrebe organov, odgovornih za politične, varnostne in obrambne aktivnosti osamosvajanja, zelo verjetno ne bi bila tako uspešna kot je bila. Tega dejstva se je zavedalo tudi vodstvo takratnega Ministrstva za notranje zadeve, ki je od Uprave za informatiko že oktobra 1990 zahtevalo izdelavo vrste rešitev in načrtov za primer, ko uporaba primarne informacijske ter komunikacijske opreme in infrastrukture na sedežu ministrstva in sedežih enot policije iz varnostnih ali kakršnihkoli drugih razlogov ne bi bila mogoča.

Poleg tajne shranitve kopij na varni lokaciji izven prostorov organov za notranje zadeve in načrtov za obdelavo podatkov na rezervni opremi so bili tako pripravljani:

- postopki onesposobitve centralnega računalnika, če bi MNZ izgubil nadzor na stavbo sedeža ministrstva,
- postopki izklapljanja računalniškega omrežja in opreme v objektih ministrstva, ki bi jih je zasedla JLA (v okviru vojne je bil tako izklopljen dostop do informacijskega sistema organov za notranje zadeve na vseh mejnih prehodih, ki jih je zasedla JLA),
- ter rezervni sistemi za kriptozашčiteno izmenjavo sporočil in prenos podatkov med enotami policije.

Namen tajne shranitve računalniških kopij podatkov in programov je bil pristojnim državnim organom Republike Slovenije omogočiti, da v primeru, ko bi bilo Ministrstvo za notranje zadeve prisiljeno začasno prenehati uporabljati stavbo in infrastrukturo sedeža ministrstva, na primerni rezervni računalniški opremi doma ali v tujini rekonstruirajo in pooblaščenim uporabnikom zagotovijo dostop do podatkov evidenc oz. registrov, s katerimi je upravljalo Ministrstvo za notranje zadeve. Shranjena mikrofilmska kopija podatkov in oprema za pregledovanje mikrofilmskih posnetkov pa je bila namenjena takojšnjemu dostopu do shranjenih podatkov brez uporabe računalniške opreme na katerikoli lokaciji izven prostorov organizacijskih enot ministrstva oz. policije.

Ministrstvo in Policija sta že zgodaj spoznala pomen informacijsko - telekomunikacijske podpore za učinkovito izvajanje upravnih in operativnih nalog, saj začetki strojne obdelave uradnih evidenc segajo že v leto 1957, ko se je začela mehanografska obdelava podatkov s področja notranjih zadev. Pomena obvladovanja registrov podatkov o prebivalstvu se je zavedala tudi zvezna oblast v bivši Jugoslaviji, ki je v drugi polovici osemdesetih let z zahtevo po vzpostavitvi enotnega informacijskega sistema organov za notranje zadeve te evidence celo poskušala prevzeti pod kontrolo, čemur se je Slovenija uspešno uprla.

Prav zaradi pomena podatkov v evidencah, katerih upravljanje je bilo v pristojnosti Ministrstva za notranje zadeve, za delovanje organov nastajajoče države, kot tudi pomena evidenc policije za njeno

operativno delovanje, se je vodstvo takratne Uprave za informatiko, ki jo je vodil gospod Stanko Čufer, v začetku junija 1991 odločilo, da poišče primerno lokacijo in zaupanja vredno osebo za tajno shranitev rezervne kopije podatkov več kot deset ključnih nacionalnih registrov in evidenc o prebivalstvu Slovenije ter operativnih in logističnih evidenc organov za notranje zadeve, ki so bile vitalnega pomena za delovanje organov oblasti in drugih institucij samostojne slovenske države.

Primerno osebo za to nalogo so našli v spoštovanem gospodu Mateju Dobčniku, udeležencu NOB in vsega zaupanja vredni osebi, ki je kopije podatkov in programov ter spremljajočo opremo shranil tu, v kletnih prostorih stanovanjske hiše na Prečni poti 1, na kateri bomo danes odkrili spominsko obeležje. G. Dobčnik je za to aktivnost leta 2001, ob 10. obletnici osamosvojitve Slovenije, prejel bronasti znak »zasluge za varnost«.

Kot zanimivost naj povem, da sta rezervno kopijo evidenc, podatke na mikrofilmu in mikrofilmske čitalce v Dragomer sredi junija 1991 tajno prenesla kar direktor Uprave za informatiko, gospod Stanko Čufer, in delavec Centra za zaščito podatkov, gospod Ronald Kleč. Kopije in oprema so bile v Dragomerju shranjene do prvih dni novembra 1991.

Vsem sodelujočim ob tej priložnosti izražam priznanje za brežhibno izvedbo naloge in za njihovo odgovorno, strokovno in odločno ravnanje, ki nam je lahko za zgled tudi danes. Odgovornost, treznost, samoiniciativnost in inovativnost so vrline, ki so nujne za uspešno delovanje države in zagotavljanje blagostanja njenih državljanov.

Ob tej priložnosti želim opozoriti še na en vidik aktualnosti akcije izpred dvajsetih let. V obdobju od osamosvojitve je razvoj informacijsko komunikacijskih tehnologij silovito napredoval, sodobne družbe in države pa so vedno bolj odvisne od njihovega nemotenega delovanja, na kar nas opozarjajo izpadi ali uničenja informacijsko – komunikacijskih sistemov ter izgube podatkov ob naravnih ali drugih katastrofalnih nesrečah, terorističnih napadih in vojaških spopadih. Zato je pomembno, da vzpostavimo rešitve za zagotavljanje neprekinjenega delovanja in pripravimo ustrezne okrevne načrte. Ta vidik moramo upoštevati tudi, ko razmišljamo o rešitvah elektronskega arhiviranja, ki zamenjujejo mikrofilm. V mislih nimam le primerov iz širše okolice, kot je bila letošnja tragedija v japonski Fukošimi. Tovrstno grožnjo smo doživeli tudi v Ljubljani, nazadnje ob poplavih na Viču. Statistika kaže, da je v Združenih državah Amerike bankrotiralo kar 43% podjetij, ki so doživela uničujoč zastoj informacijskega sistema in kar 93% tistih, ki najmanj 10 dni niso imela dostopa do podatkov. Ta dejstva zahtevajo, da tudi danes, podobno kot v času priprav in med osamosvojitveno vojno, informatiki in vsi, ki odločajo o delovanju države, razmišljajo in načrtujejo svoje delo in delovanje sistemov, s katerimi upravljajo, tudi za primere, ki odstopajo od običajnega, vsakodnevnega načina dela.

Naj se za konec še enkrat posebej zahvalim vsem, ki ste neposredno sodelovali pri izvedbi aktivnosti v Dragomerju, in vsem, ki ste pripravili današnjo postavitev spominskega obeležja. Letos praznujemo 20. obletnico osamosvojitve Slovenije, prav v teh dneh ste občani praznovali tudi praznik Občine Log – Dragomer. Ob obeh praznikih vsem iskreno čestitam!